

Исаковски, С. Маршак, които са превеждали стихове от български поети. Голяма част от преводите вълнуват със своето вярно представяне на смисъла и със звучността си. Напр. „Елегия“, „Хаджи Димитър“ от Христо Ботев, „Россия“, „Ополченцы на Шипке“ от Иван Вазов, „Гайдуцкие песни“, „На ниве“, „Удалой Павлета и молодая Аглика“ и „Калиопа“ от П. К. Яворов, „Красные ескадроны“, „Русский Прометей“ и „В гостях у дьявола“ от Хр. Смирненски и др. Други са предали вярно съдържанието, като не са могли да постигнат в пълнота интонационните и ритмични особености на оригинала. Те въздействуват повече чрез идейно-познавателната страна на творбите. Общо може да се каже обаче, че преводите дават вярна представа за нашата поезия.

Трябва да подчертаем, че цветните художествени илюстрации и оформлението на книгата увеличават нейната внушителност.

*

Излизането на една антология в чужбина винаги буди много въпроси и много размисли. Това важи и за „Антология българской поэзии“, която е най-голямата антология на българската поезия, излязла в чужбина. Самият факт, че нашата лите-

ратура излиза пред съветския читател почти в най-китните свои одежди, везани с най-чистите пориви на нашия национален поетически гений, за нас има огромно културно и политическо значение. Съветските хора ще се запознаят по-отблизо с душата на нашия народ, ще видят неговите поетически трепети и възбуждения, неговите високи устремии към свобода и правда, към високите идеали на хуманизма и комунизма. Ще видят от какви стремежи към красота и човешко щастие се е възбуждал българският човек, колко дълбоко лежи в сърцето му чувството за дружба и сътрудничество с другите народи и на първо място — колко близко, като нещо, което не можеш да отделиш от себе си, чувства той великото дело на братския Съветски съюз в борбата на човечеството за щастлив и радостен живот. Ще се запознае... и ако нашата поезия го развълнува, ако в неговото сърце и въображение трепнат поетически струни — нашата поезия е издържала едно велико изпитание и е спечелила едно велико признание. А самото излизане на антологията ние приветствуваме като една от големите прояви на братските чувства на съветските хора към нашия народ и нашата литература.

СТОЙКО БОЖКОВ

КЛАСИКЪТ НА БЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРА В НОВ РУСКИ ПРЕВОД¹

Творчеството на Иван Вазов, изпънено с демократизъм и хуманизъм, с любов и признателност към Русия и руския народ, е обърнало внимание на руските литератори твърде отдавна. Изтъкнати преводачи като А. Сиротинин, А. Степович, В. Уманов-Каплуновски и др. популяризират с преводите си в Русия не само най-изтъкнатите произведения на нашия народен поет — „Под игото“, „Грамада“, „Иде ли?“ и др. — но и цял ред негови разкази, стихотворения, пътеписи и пр. Вазовите творби се превеждат и издават в отделни книги, поместват се в периодичния и всекидневен печат, в литературни сборници и др.

Съветските литератори продължиха популяризирането на Вазовите произведения. Това особено се вижда в последните няколко години. След „Избрани разкази“, издадени от Гослитиздат през 1948 г., се редят книгите: „Избрани произведения“ в 2 тома. Т. I. — Повести и разкази;

т. II. — „Под игото“; „На родината“. Избрани стихотворения (Гослитиздат, 1950 г.); „Немили-недраги“ (Гослитиздат, 1951 г.); „Избрани произведения“ (Детиздат, 1952 г.); „Митрофан и Дормидолски“ (Гослитиздат, 1953 г.); „Под игото“ (Гослитиздат, 1954 г.) и др. Отделни разкази и стихотворения на Вазов са помествани и в общи литературни сборници: „Български повести и разкази“ (Москва, 1953 г. т. I, II), в литературни вестници и списания.

Вазови произведения се издават също и на други езици в Съветския съюз. На арменски — „Под игото“ (Ереван, 1953 г.); на грузински — „Стихотворения“ (Тбилиси, 1955 г.); на молдавски — „Избрани разкази“ (Кишинев, 1953 г.); на таджикски — „Разкази за деца“ (Сталинабад, 1952 г.); на украински — „Под игото“, „Разкази“, 1950 г.; „Една българка“, 1952 г.; на чувашки — „Една българка“, „Дядо Йоцо гледа“ (Чебоксари, 1954 г.).

¹ Иван Вазов. Сочинения в шести тома. Москва, Государственное издательство художественной литературы, т. I, II — 1956; т. III, IV, V — 1957.

Произведенията на Иван Вазов са издавани в СССР също тъй и на български език („Неотдавна“, „Немили-недраги“, „Митрофан и Дормидолски“, 1949 г.; „Под игото“, 1950 г.). Тия издания са предназначени както за българите, живеещи в Съветския съюз, тъй и за съветските граждани, изучаващи български език.

Най-добре говори за постоянно нарастващия интерес към творчеството на Иван Вазов новото издание на неговите съчинения на руски език, предприето от Гослитиздат през 1956 г. То е запълнено в шест големи тома, които обхващат най-значителните произведения на нашия писател. Това е първият значителен опит да се представи по-пълно на съветските читатели голямото литературно наследство на Иван Вазов. За това издание са привлечени голям брой литератори — поети и писатели: А. Арго, А. Гатов, А. Кудрейко, А. Собкович, Б. Диденко, Д. Горбов, Л. Белсв, Л. Озеров, М. Зенкевич, М. Павлова, Н. Асеев, Н. Чуковски, С. Городецки, С. Коляджин и др. Изданието има редакционна колегия в състав: Д. А. Горбов, покойният вече К. Н. Державин, В. А. Луговской и А. С. Собкович.

Много от преводачите, взели участие в изданието, са показали своя интерес към творчеството на нашия поет в ред сборници и антологии, издавани в Съветския съюз по-рано (в сборника „Родине“, „Иван Вазов, избранные произведения“, „Българские повести и рассказы“ и др.).

В първия том е поместена обширна встъпителна статия на К. Н. Державин. В нея съветският литературовед, който е един от добрите познавачи на творчеството на Иван Вазов, разглежда задълбочено литературното дело на класика на нашата литература. Още в самото начало на статията той изтъква, че литературното наследство на Иван Вазов заема изключително място в българската национална култура. Державин подчертава, че съветските читатели високо ценят непоколебимата и постоянна любов на Иван Вазов към руския народ, която любов е вдъхновявала писателя и в най-тежките моменти от неговия живот. „Неизмеримо голям е приносът на Вазов — пише Державин — в делото на братското сближение на българския и руския народ, както е голям и неговия жизнен път на честен, прямодушен и всякога отзивчив към съдбата на своята родина писател-патриот, демократ и високо хуманен човек“ (стр. 6).

Державин разглежда творчеството на нашия поет, като проследява важните моменти от неговия живот, участието му в политическите борби, в културните и обществени организации, дружества и начинания. Той отбелязва запознаването на Вазов с революционната българска емигра-

ция в Румъния, участието му в местния революционен комитет в Сопот, активната му политическа дейност в Източна Румелия и пр. Творчеството на поета е обяснено именно във връзка с тоя деен политико-обществен и културен живот.

Тая връзка на Вазовото творчество с обществения живот не е проследена обаче добре навсякъде. Особено това се отнася за времето, когато Вазов е секретар на Българското централно благотворително общество. На фона на тая патриотична дейност би трябвало да се разгледат двете първи стихосбирки на поета — „Пряпорец и гусла“ (1876) и „Тъгите на България“ (1877).

Проследявайки развитието на Вазовото творчество, Державин изтъква нарастването на поетовия талант, заслугите на писателя за обогатяването на българската поезия с жанрове, нови за нашата литература. В тоя общ план на статията, доколкото позволяват нейните рамки, са разгледани и белетристичните и драматични творби на писателя. Прави впечатление обаче, че за поезията на Вазов е отделено повече място, отколкото за неговите повести и разкази. Державин разглежда бегло „Митрофан и Дормидолски“ наричайки тая Вазова повест „първ крупен прозаически опит“ на писателя (стр. 19), спира се накратко на „Чичовци“, отбелязва пламения патриотизъм на героите от „Немили-недраги“; той изтъква, че описанието на пътуването на Македонски през Дунава за Русе, срещата му с Левски, както и самият образ на Апостола „съставят най-ярките в идейно и художествено отношение страници на българската класическа литература“ (стр. 21). Но у читателя все пак остава впечатление, че макар в тия рамки, би трябвало да се подчертае по-добре оригиналността на „Митрофан и Дормидолски“, голямото майсторство на писателя-реалист в „Чичовци“, както и високите достойнства на „Немили-недраги“.

Хронологичният принцип на разглеждане е успореден с жанровия. Така по-пълно и ясно се очертава развитието на писателя. След стихотворенията от емигрантския период и изобличителните разкази, имащи за предмет времето на Стамболова, е разгледан по-обстойно романът „Под игото“, за който е отделено повече място. Не без основание е изтъкнато, че тоя роман и досега остава ненадминат в своите мащаби, размах на повествованието и правдивост при възсъздаването на историческите черти на епохата, класически паметник на българската литература (стр. 21).

На няколко места в статията е подчертано огромното значение и въздействие на Априлското въстание върху Вазовото творчество. Основателно бележи съветският литературовед, че след Христо Ботев

Вазов се издига в края на 70-те години като най-виден поет на българската демокрация, който отстоява общо-демократичните идеали на националното освобождение и политическата независимост на своя народ. Героите на национално-освободителните борби дават на Вазов сюжети за най-значителните му произведения — редица стихотворения в първите стихосбирки на поета „Епопея на забравените“, „Немили-недраги“, „Под игото“ и др. Ограниченото място не е позволило на автора да подчертае навсякъде по-ясно и конкретно новото, което внася Вазов в българската литература, изключително важните му заслуги за развитието на нашата литература и култура. Но казаното от К. Н. Державин е достатъчно за да обрисова мястото и значението на Вазов като виден класик на българската литература, като наследник и продължител на демократичните тенденции в нашата литература. Навсякъде творчеството на нашия поет е разгледано с истинска любов и проникновение. Като отбелязва положителните изказвания на български и съветски литератори за творчеството на Вазов, Державин завършва статията си с думите: „За съвременната българска литература Иван Вазов остава висок пример на писател-патриот, народен поет и велик художник на словото. Неговото творчество изцяло и неделимо принадлежи на свободния български народ, народ-труженик и народ-герой, като се явява един от най-крупните негови приноси в съкровищницата на световната култура“ (стр. 50).

Възторженото отношение на Державин към творчеството на Иван Вазов не му пречи да изтъква и недостатъците на нашия поет, които са във връзка с някои противоречия в неговия светоглед. Основателно е изтъкнато например, че Вазов причислява към „политическите крайности“ и социалистическото движение както в неговата утопична форма в 70-те години, тъй и в неговото революционно-марксистическо развитие в 80—90-те и следващите години. Тия свои възгледи, както е известно, Вазов е отразил и в своите най-значителни произведения („Епопея на забравените“, „Под игото“ и др.), в романа „Нова земя“, в няколко стихотворения, злободневки и пр.

Изтъкната е и неправилната оценка на Априлското въстание. Вазовият Огнянов не се бори за тия високи идеали, за които дадоха живота си такива революционери като Левски, Ботев, Бенковски и др. Чрез образа на тоя герой Вазов ограничава историческото съдържание на Априлското въстание. Всичко това се дължи на обстоятелството, че Вазовият демократизъм не получи онай висота и дълбочина на развитие, както демократизма на Левски, Ботев, Каравелов. И Державин справедливо

е отбелязал, че на политическите представи на Вазов е лежал печатът на патриархалните представи за „чиста“ дребно-буржоазна демокрация, свободна от чуждестранния феодален угнетител, от реакционното чорбаджийство (стр. 14).

Непоследователният демократичен светоглед на Вазов не му дава възможност да разреши правилно и друг един проблем, поставен в романа „Казаларската царица“. Тая непоследователност, изразена вече в друга посока, виждаме и в увлечението на поета в патриотарски стихотворения по време на първата империалистическа война. Но Державин правилно е изтъкнал, че и в стихосбирките от онова време („Песни за Македония“, „Нови екове“) има стихотворения, от които се вижда, че поетът не споделя завоевателната програма на българската буржоазия (стр. 46).

★

Подборът на материала, диктуван от обема на изданието, общо взето е сполучлив. В първия том е представена Вазовата поезия — лириката и някои поеми. В бележките към тома се казва, че е запазен тоя ред на произведенията, който е бил приет от Вазов приживе в неговите съчинения. Редакторите са запазили и тия цикли, които поетът е отделил в някои томовете. Едни от сбирките и циклите са преведени изцяло („Пряпорец и гусла“, „Епопея на забравените“), други — като са изпуснати отделни стихотворения („Тъгите на България“, „Избавление“, „Гусла“ и др.). От последните Вазови сбирки — „Под гръма на победите“, „Песни за Македония“, „Не ще загине“ — са преведени само по няколко стихотворения, обединени в нова група: „Стихотворения от 1912—1918 год.“. Тук би трябвало да бъдат включени и други стихотворения от тоя период, още повече, че в уводната статия е отбелязано за такива творби, които говорят за несъгласие на Вазов с политическата програма на българското правителство. Стихотворения като: „Не за завоевания се борим“, „Немех тъжно“, „Пленниците“, „Жреците на Ваала“ и много други още всякога ще говорят за демократизма и хуманизма на нашия голям класик, за омразата му към грабителските войни.

По-пълно е представена стихосбирката „Люляка ми замириса“.

От Вазовите поеми са преведени само три — „Грамада“, „Зихра“ и „Загорка“. Съветският читател не ще има възможност да се запознае с останалите поеми на народния поет, в които личи силата на Вазовия хумористичен и сатиричен талант („Моята съседка Гмитра“, „Кихавицата на Саллюста“), както и със своеобразието и прелестта на „В царството на самодивите“ и „Трайко и Риза“. Можем да се надяваме,

че не след дълго време ще бъдат преведени на руски и тия произведения на народния поет.

Томът завършва с някои стихотворения от „Легенди при Царевец“ („Свети Димитър чудотворец“, „Балдуин“, „Кир Тодор в Търново“, „Патриарх Евтимий“ и др.).

Вторият том съдържа най-хубавите по-вести на писателя: „Немили-недраги“, „Митрофан и Дормидолски“ и „Чичовци“. Преведени са и 13 разкази: „Иде ли?“, „Хаджи Ахил“, „Кандидат за хамама“, „Белимелецът“, „В кривините“, „Среща“, „Бикоглав“ и др. Към тоя том е отнесена и първата част на „Драски и шарки“, представена с 25 новели. Изоставени са по-малко характерни Вазови разкази („Репетиция“, „Ново преселение“, „Отровен“ и др.). Изоставени са обаче и някои по-значителни разкази като: „Член 33“, „Гарнитура на прозорците“, „Той е млад, здрав, интелигентен...“ и др. В уводната статия обаче са характеризирани и много от разказите, които не са преведени в изданието.

Третият том започва с „Драски и шарки“, ч. II. Преведен е „Кардашев на лов“. Сборникът „Видено и чуто“ е представен само с три разказа: „Дядо Йоцо гледа“, „В мрака“ и „Михаил Чонин“. Изборът тук не е твърде сполучлив. Последните два разказа са предпочетени неоснователно пред разказите „Героите от англо-бурската война“, „Негостолюбиво село“ и пълните с исторически и биографически сведения „Даскалите“. По-пълно са представени сборниците „Пъстър свят“ — с 10 разказа („Една българка“, „Павле фертигът“, „Ah, excellence!“, „Епоха-кърмачка на велики хора“) и „Утро в Банки“ — с 14 разказа, между които са едни от най-хубавите белетристични творби на писателя: „Японски силуети“, „Апостолът в прекеждие“, „Чистия път“, „Прощъпалник“ и др.

В четвъртия том е отпечатан романът „Под игото“ в превод на М. Клягина-Кондратева, В. Володин и Я. Слоним.

В петия том е даден романът „Нова земя“ в превод на Д. А. Горбов.

Всички томове са снабдени с обширни бележки за исторически лица, географски понятия, чужди и български диалектни думи и пр. В бележките са дадени доста сведения за редица Вазови произведения, почерпени от книгата на Ив. Д. Шишманов и други източници, а също и библиографични данни за преведените Вазови книги и стихосбирки.

В уводната статия обаче и в бележките към отделните томове са допуснати някои грешки и неточности, които би следвало да се имат предвид от българските и съветски читатели.

Тъй например в статията се говори, че Вазов получил длъжността главен учител в Мустафа-паша след връщането си в България от Румъния (стр. 8); всъщност Вазов получил тая длъжност в Цариград, преди да се е връщал в България. Изтъква се, че поемата „Грамада“ била написана в Пловдив и включена в сборките „Гусла“ и „Поля и гори“ (стр. 14). Знае се, че тая поема е писана и публикувана в Берковица, преди още поетът да е отишел в Пловдив и не е помествана в посочените стихосбирки. За стихосбирката „Звукове“ се казва, че е излязла през 1897 г., а тя излиза в 1893 г.; тая грешка е повторена и в бележките (т. I, стр. 808). За стихосбирката „Скитнишки песни“, излязла през 1899 год. се казва, че е излязла в 1895 (стр. 39). Тая грешка също е повторена в бележките (т. I, стр. 810). В бележка към стихотворението „Де е България?“, за град Преслав се казва: „Намира се сега в развалини, близо до гр. Коларовград (Шумен)...“ (т. I, стр. 787). По-правилно е да се каже, че старата столица се намира близо до днешния град Преслав. В бележка към разказа „Иде ли?“ се казва, че тоя разказ бил публикуван за пръв път в сборника „Подпоручик Вълко“. „Разкази от Сръбско-българската война“, издаден в Пловдив в 1885 г. (т. II, стр. 585). Разказът „Подпоручик Вълко“ излиза в Пловдив в 1886 г., а не в 1885 г. Като подзаглавие там наистина четем „Разкази от Сръбско-българската война“. Тая книжка обаче не представлява никакъв сборник и освен „Подпоручик Вълко“ там няма никакъв друг разказ. Разказът „Иде ли?“ е публикуван за пръв път в „Христоматия по изучаване словесността“ на Ст. Костов и Д. Мишев, Пловдив, 1889 г., т. II, стр. 384—387.

Не са обяснени точно някои турски думи, като капасъз, което по български значело разбойник (т. IV, стр. 333). Капасъз буквално значи: човек без врата (без дом), без работа, без служба. По-правилно е да се преведе бездомник, скитник, но не и разбойник. Същото се отнася и за думата онбашия, обяснена като началник на полицията в малък град.

Някои имена и думи са обяснени по няколко пъти — в различните томове. Това е по-удобно, вместо да се препраща читателят към другия том, в който най-напред е обяснена думата.

★

Как е представен Вазов в новото шестомно издание пред съветския читател?

Преводачите са били изправени пред редица трудности. Близостта на двата сродни славянски езика само до известна степен е улеснила тяхната работа. Вазов не е много труден за превеждане писател. Неговото творчество е предназначено за ши-

рок читателски кръг. Но независимо от това неговият стил има редица особености, в езика на писателя — извънредно богат с народни диалектни и други думи, изразяващи различни отсенки на мисълта и чувството — се срещат и доста чужди думи и своеобразни обрати на речта.

Трябва да се каже, че усилията на съветските преводачи, които са и изтъкнати литератори, са се увенчали с успех. В най-много случаи те са успели да се доближат до оригинала. Когато четем Вазовите стихотворения, разкази, повести, романи ние виждаме как преводачите са постигнали своеобразната атмосфера на произведенията, националния колорит, в поезията — своеобразната форма, мелодията на стиха. В много поетични творби наред с това са предадени ритмиката, римите, същата строфичност, които намираме в самите оригинали. Това се отнася например за стихотворение като „Пролет“, „Здравствуйте братушки!“, „Раненият опълченец при Шейново“, „Кочо“, „Левски“ — от „Епопея на забравените“ и много други. За илюстрация на тая мисъл са нужни само няколко примера. У Вазов имаме например:

Сладко вече греят
пролетни зари,
миризми се леят
и зефири веят
в младите гори.

(Пролет)

А в превода на А. Кудрейко:

Сладко душу греет
Свет зари весной.
Ароматом веет,
Ветер легкий реет
В заросли лесной.

Особено е сполучлив преводът на „Грамада“ от Н. Асеев. Ако го съпоставим с превода на В. В. Уманов-Каплуновски, ние веднага забелязваме голямата разлика, предимствата и ценните качества на Асеевия превод. Каплуновски е стоял по-близо до оригинала, но художествен превод не е постигнал. Н. Асеев е успял, без да се отдалечава много от оригиналната поема, да предаде вярно нейния колорит, вживял се е в произведението и в неговия стих то е зазвучало с нова сила и красота.

Ето само няколко строфи, в които е постигнато и голямо майсторство и чувствително доближаване до оригинала:

А у Цеко в это время
Столы накрывают:
— Халит-агу с Пашаджиком
Цеко угощает.

— — —

„Камен, — спрашивает Цена —
куда же пойдем мы?“ —
„Я не знаю, дорогая,
лишь бы вдаль от дома.“

и предпоследната строфа:

А громада беспрерывно
Все растет незримо,
И бросает камень всякий,
Кто проходит мимо.

Съветският читател ще се пренася мислено в братската славянска страна, ще се радва или страда заедно с героите, когато четете и редица сполучливо преведени страници от „Под игото“, „Дядо Йоцо гледа“, „Иде ли?“ и други белетристични произведения на Иван Вазов.

Има естествено и творби, които не са тъй сполучливо преведени. Твърде волно са се отнесли някои преводачи и в техните преводи Вазовите произведения са изгубили много от качествата и достоинства си.

Има някои стихотворения, които са далече от оригинала поради погрешното разбиране на самия оригинал. Например стихотворението „Заточеници в Азия“

Като гаснем, като чезнем,
Може скоро в гробен мраз
Неоплакани да слезем:
Боже, забрави ни нас!

Забрави ни!... Но те просим,
България съжали
И тоз кръст, що ние носим,
Ти от нея го свали.

— е преведено от Н. Чуковский така:

Изнывая, гасая.
Знаем — близок смертный час.
Скоро темень гробовал.
Позабудь, о боже, нас!

Позабудь!... Мы только просим,
Чтоб ты милость оказал
И тот крест, что здесь мы носим,
Ты с земли болгарской снял.

Тук и в двете строфи глаголът забрави не е в императивна форма, а в минало свършено време.

Допуснати са някои волности в иначе добре преведени произведения. В баладата „Сиромахкия“ (прев. Б. Иренин), в началото на втората строфа имаме сравнението за къщата на бедната жена — „как сутулая старушка“ — което липсва в оригинала. На други места смисълът на оригинала не е предаден вярно в превода. В „Новонагласената гусли“ (прев. на Н. Чуковский) последният стих на втората строфа „Златното утро, птички, цветята“ е преведен: „Ветра что шепчут утром с цветами“.

В някои случаи преводачът съзнателно е пропуснал строфи, стихове или части от някои стихотворения. От стихотворението „Русия“ Н. Тихонов е превел само откъси — от ч. I — без първите 34 стиха; от ч. IV — само две строфи и пр. В „Опълченците на Шипка“ има на две места пропуснати стихове (на стр. 227 и 228).

Има други стихотворения или отделни техни места, в които не е постигнат патосът на Вазов, своеобразието на неговите стихове, силата и оригиналността им. Такова е например стихотворението „Епитафия“ (прев. Л. Белов). Ето как звучи пък най-силната и характерна строфа в стихотворението „Не се гаси туй, що не гасне!“ (прев. М. Зенкевич):

Того, что никогда не гаснет,
непогасит вам, о тираны“.
Гонимы вами свет — ужасней
Вас поразит огнем вулкана.

Не са предадени сполучливо и някои особености на Вазовата художествена проза.

Несполучливо са преведени и някои заглавия на Ва-ови произведения. Такива са например заглавията на стихотворенията: „Змия на груди“ — за „Змия в пазуха“, „Часто думаю п е ч а л ь н ы й“ — „И често мисля аз п е ч а л н о“; „Ее не провожал я“ — „Кога отплува“.

Такива заглавия имаме и в повестите и разказите. Ако заглавието „Отверженные“ се доближава до смисъла на заглавието „Немили-недраги“, то „Наша родня“ не изразява значението на „чичовчи.“ Би следвало в бележките поне да се изясни значението на тая дума.

Не отговаря на значението на заглавието „Тъмен герой“ и преводът „Безвестный герой“. Б е з в е с т н ы й значи неизвестен, непознат, но не и т ь м е н — в смисъл, какъвто писателят е вложил в разказа си за тоя герой.

Заглавието „Епоха рождет герои“ не предава иронията на Вазов, която четем в заглавието на големия разказ „Епоха — кърмачка на велики хора“. Наистина, в езика, на който се превежда, не всякога могат да се намерят съответните думи и понятия. Но в много случаи могат да се намерят подходящи думи. Последното заглавие например би могло да се даде „Епоха рожда великих героев“, или „Епоха рожда „героев“, като последната дума се постави в кавички, за да изрази съдържащата се в заглавието на разказа ирония.

В заключение обаче трябва да се каже, че независимо от тия недостатъци, новото начинание на Гослитиздат трябва да се поздравя като голям успех на съветските литератори, на редакторския колектив и на големия брой преводачи, показали отдавна любовта и признателността си към нашия голям класик и неговото литературно дело.

ВЕЛИЧКО ВЪЛЧЕВ

ЗА ИЗДАНИЕТО НА СБОРНИКА „ЧЕРВЕН СМЯХ“¹

Издаването на сборника „Червен смях“ е една навременна инициатива. „Червен смях“ е първото партийно литературно-хумористично списание. В неговия хумор звънти здравият оптимистичен смях на една млада класа — творец на историята. Но в този смях, наред с жизнеутвърждаващите революционни ноти, кипи страстна класова ненавист. Той плющи като камшик, гори като нажежена стомана. Списанието отразява многостранната обществена, политическа и литературна действителност от онова време, то е жив отзвук на острите политически борби.

Издаването на подобни сборници дава тласък на научно-изследователската работа. В това отношение време е нашата литера-

тура да създаде свои традиции. Списание „Червен смях“ отдавна представлява библиографска рядкост. Запознаването с него помага на изследвача да проникне по-дълбоко в литературния живот на времето, пред неговия поглед се разкрива по-пълно творческият образ на много изтъкнати наши писатели, ярко оживява атмосферата на нашия прогресивен литературен фронт.

Сборникът е придружен с предговор от Ангел Тодоров, който правдиво изтъква голямото значение на сп. „Червен смях“, сочи прогресивните традиции, които то приема и доразвива, разкрива трудностите, с които се сблъскват редакторите му. Авторът е съумял вярно да харак-

¹ „Червен смях“, разкази, фейлетони, стихове, карикатури, 1919—1924. Изд. на БКП, София, 1956 г. Редактори и съставители: Росен Петров, Михаил Панев, Рад Каменски.